

Nadzornik, ki ne živi v stiku z učiteljstvom, ki zahteva, da naj vse učiteljstvo misli le z njegovimi možgani in ki na učiteljstvo gleda visoko doli s prestola — kmalu izgubi tla ter je šolstvu v veliko kvar.

Učiteljstvo pač samo zahteva, da se napake odpravijo, da se šolstvo vedno izpopolnuje.

Veselo je, ako nadzornik pove svoje mnenje a zahteva pa, da se poslušajo mnenje učiteljstva, ker le tako je mogoče, da se ukrene pravo. Skrajni absolutizem pa ni rodil še nikoli dobrih sadov.

Obžalujemo sicer ljudi, ki so tako zaostali, da ne vidijo, da sme dandanes vsak delavec zastopati svoje pravice ter postanejo nervozno-besni, če učiteljstvo precizira svoje stališče. Ako jim postopanje učiteljstva greni življenje, so si krivi tega sami, kakor si je bila kriva svoje smrti že marsikaka visoka glava, ki je tlačila svoje podanike. Ne bomo zanikali, da je stališče nadzornikovo težavno, a zahtevati pa smemo — in to bomo tudi vedno zahtevali — da postopajo naši nadzorniki proti nam vsaj lojalno, ako že mislijo, da bi jim bilo v kvar, če bi postopali kolegijalno, o čimer pa prav jako dvomimo. Smatramo pa kot svojo najsvetejšo dolžnost, grajati vse hibe, ki ovirajo napredek slovenskega šolstva.

Kdor opravlja javne posle, mora biti pač toli sposoben, da prebije javno kritiko; kdor pa nima te lastnosti, naj se pa čimprej odtegne javnosti — to bo v korist njemu samemu in javnosti.

In ravno na Kranjskem smo v zadnji dobi doživeli marsikaj, kar je potrebno, da o tem javno razpravljamo. Doživeli smo nečuvene stvari.

Pred letom dni so javno pisali v nekem časniku, da je nadzornik prisluškoval pri vratih. Čakali smo in čakali, da bodo dotični list prisilili do tega, da dementira to vest, ali zaman. Čakali smo porotnih obravnav, a tudi tu niso razpravljali o tem. Pač so ovadili nekaj nedolžnih ljudi pri sodišču, ki so jih izpraševali semintja — in hvala Bogu — v tem je preteklo 42 dni — čas za vložitev tožbe je potekel, in sedaj je Bosna mirna! Nadzornik, ki bi res tako postopal, bi bil pač mogoč le še pri Culukafrih, ker v instrukciji za okr. nadzornike zaman iščemo točke o nadzorovanju za durmi.

A pripetilo se je še hujše. Pri učiteljskih konferencah so pred nedavnim časom voditelji zabičevali svojim učiteljem, da naj pač pazijo na vse — ker nadzornik ustavlja otroke celo na cesti, jim pregleduje zvezke ter jih povprašuje, katerega učitelja ali učiteljico imajo.

Za glavo smo se prijeli, ko smo čuli te vesti in nismo mogli verjeti, da bi bilo kaj takega mogoče. Informirali smo se na raznih straneh in od povsod čuli isto!

Zatorej kak popravek na podlagi § 19. že kar naprej kvitiramo.

Saj ima vendar nadzornik pravico iti v šolo, kadar in kolikorkrat hoče ter pregledati vse, kar hoče; zatorej mu ni treba loviti otrok po cestah in s tem tako jako poniževati sebe, učiteljstvo in šolo. Ali se tako postopanje kaj dosti razločuje od prisluškovanja pri vratih?!

Ako nadzornik dobiva svoje informacije za kvalifikacijo učiteljstva na cesti (o tej izpregovorimo prihodnjič resno besedo) morajo šolska oblastva odločno nasto-

piti proti takemu postopanju, ako pa se to vrši kar tako, potem naj se ne telefonira potom vodstev v lokalne učiteljske konference!

Učiteljstvo pa na vsak način protestuje proti takemu postopanju.

Svoja izvajanja smo pripravljani vedno dokazati ter nas lahko primejo, saj nismo imunit!

Ljubljansko ljudsko šolstvo.

Koliko je v zadnjem času napredovalo in česa je treba, da bi napredovalo tudi v prihodnje?

Konferenčno poročilo. Sestavil in poročal dne 16. junija t. l. pri uradni učiteljski konferenci J. Dimnik.

(Konec.)

Pa tudi metoda se je pri pouku nemščine na ljubljanskih ljudskih šolah izdatno izboljšala. Leta 1894. se je zaradi sklepa okrajne učiteljske konferencije odpravila z ljubljanskih ljudskih šol zastarela slovniška metoda, potome katere so se otroci mučili in trpinčili z raznimi nemškimi slovniškimi definicijami in s prevajanjem raznovrstnih stavkov brez vsake logične zveze. Na nje mesto se je uvedla empirijsko-analistiška metoda (direktna metoda), potome katere se uče dandanes vsi moderni jeziki.

L. 1894. se je v I. razredu deklških mestnih šol z višjim odobrenjem odpravil pouk v ženskih ročnih delih in izdal za ročna dela podrobni učni načrt, namenjen vsem kategorijam mestnih deklških šol.

Leta 1897. je sklenila okrajna učiteljska konferencija, da se odpravi z ljubljanskih ljudskih šol brezmiselno risanje po stigmah. Ko se je storil ta korak naprej, so se privrženci risanja po stigmah nekoliko obotavljali; danes pa izprevidi vsakdo, kako previden in pameten je bil ta korak, in ponosni smo, ker smo bili ljubljanski učitelji na Kranjskem prvi, ki smo vrgli med staro šaro risanje po stigmah, ali bolje: vzorce parketnih tvornic. Letos se pa mestni šolski svet resno prizadeva in trudi, da storimo zopet korak naprej in se čim prej uvede na ljubljanskih ljudskih šolah risanje po naravi.*)

Leta 1898 smo dobili za pouk v telovadbi podrobni učni načrt in v zvezi z njim pa novo metodiško urejeno knjigo, ki učitelju jako olajšuje pouk v telovadbi.

Za nemški jezik so se namesto že zastarelih nemških slovnice in beril uvedle Schreiner-Bezjakove I., II., in III. nemška vadnica in namesto starih slovenskih beril sta se uvedli na ljubljanskih šolah Josin-Gangl: II. in III. berilo. Velik korak naprej se je tudi storil pri ljubljanskem ljudskem šolstvu z uvedbo Černivčevih računice, in pravkar se pa sestavlja nova izdaja Razinger-Žumrovega Abecednika in Berila in Slovnice. Vsebina obeh teh knjig bo tako izbrana, da bo ustrezala vsem novejšim pedagoškim načelom.

Svoj čas je bila navada, da so na mestnih šolah ljubljanskih nastavljali samo bivše suplente. Učitelju s kmetov, tudi če je bil še tako izvrstno kvalificiran, je bilo nemogoče priti v Ljubljano v službo, če mu ni bila dana prilika, da je prej nekaj let supliral na mestnih ali pa na privatnih šolah. S takim postopanjem se je godila velika krivica učiteljstvu na kmetih in tudi ljubljanskemu šolstvu ni bilo to v

*) Le ne prehitro! Tu je treba vprašati za svet strokovnjake. Zakaj od risanja do karikiranja ni daleč. Uredn.

basek. Mestni šolski svet ljubljanski, ki je imel pred očmi v prvi vrsti šolstvo, je naredil l. 1886. konec temu krivičnemu postopanju ter podrl steno, ki je ločila ljubljansko učiteljstvo od učiteljstva s kmetov, in odsihdob šele je odprta pot temu učiteljstvu v Ljubljano, suplenti, oziroma suplentije morajo pa na kmete. Tega načela se drže šolska oblastva še danes, kar je hvale vredno. Na ta način prihaja v Ljubljano zadnji čas najboljše učiteljstvo, kar je brez dvoma velik napredek za ljubljansko šolstvo.

»Ljubljansko učiteljstvo je cvet kranjskega učiteljstva in z njim se da marsikaj doseči na korist šolstvu!« Te laskave besede v prilog ljubljanskemu učiteljstvu je izpregovoril pri neki slovesni priliki priznan in velezaslužen šolnik in leta 1895. je pa kvalifikoval t. č. okrajni šolski nadzornik pri okrajni učiteljski konferenciji ljubljansko učiteljstvo tako-le: »Ljubljana ima tako izkušeno, razumno in vestno učiteljstvo, da sem prepričan, da se prihodnje šolsko leto z vsem naporom in vso marljivostjo loti svojega težavnega dela, ki ga čaka bodisi pri pouku bodisi pri vzgoji!«*)

Da je ljubljansko učiteljstvo res vredno takega priznanja in s takega mesta, se je pokazalo še posebno lansko in letošnje leto. Lansko leto je sestavilo ljubljansko učiteljstvo podrobne učne načrte za realije in lepomisje na petrazrednih ljudskih šolah. V ta namen je bilo 12 konferencij šolskih voditeljev in 14 konferencij razrednih učiteljev in učiteljic. Pri teh konferencijah so sestavljali minimalne podrobne učne načrte za nazorni nauk, lepomisje in realije ter obravnavali in pretresovali učne slike, ki so jih izdelali posamezni učitelji in učiteljice za omenjene minimalne podrobne učne načrte. Te minimalne podrobne učne načrte je sprejela lanska okrajna učiteljska konferencija in letos jih je pa odobril c. kr. deželni šolski svet. Ker so se za podrobne učne načrte posameznih predmetov izdelale tudi dotične učne slike in ker so izšle te učne slike v posebnih knjigah, se je pomnožilo letos pedagoško slovstvo po marljivosti in zaslugi ljubljanskega učiteljstva kar za pet knjig, ki so veliko pripomogle k napredku ljubljanskega ljudskega šolstva ter delajo čast ljubljanskemu učiteljstvu in posebej pa še onim, ki so sodelovali pri teh knjigah**) in te so:

1. »Učne slike iz nazornega nauka« za I. in II. razred.
2. »Učne slike iz domoznanstva« za III. razred.
3. »Učne slike iz zemljepisja« (Avstrija) za V. razred.
4. »Učne slike iz prirodoslovja« — za III., IV. in V. razred.

5. J. Levčevo »Lepomisje« v 5 razrednih ljudskih šolah.

V delu in korekturi so pa: »Učne slike iz zemljepisja« za IV. razred (Kranjska). »Učne slike iz prirodopisja« za III., IV. in V. razred in »Učne slike iz zgodovine« za III., IV. in V. razred.

To je ogromno delo, ki ga je izvršilo ljubljansko učiteljstvo za napredek ljubljanskega ljudskega šolstva v tako kratkem času. Mogoče, da te »Učne slike« niso popolne, a to nič ne de; prvi poizkus je to na slovenskem pedagoškem polju, in kar je zdaj pomanjkljivega, bomo na podstavi izkušenj pri bodoči izdaji popravili in izpopolnili.

*) Kmalu potem je bil nekdo drugi drugačnega mnenja, zato je pa tudi ljubljansko učiteljstvo o njem drugačnega mnenja! Sij se razumemo!
Uredn.

**) V teh knjigah je natisnjeno samo urednikovo ime. Ali imajo tisti, ki so spisali knjige, toliko malo zaslug, da niso vredna njih imena, da bi bila natisnjena pod dotičnimi učnimi slikami? Kaj naj pomeni to?
Uredn.

Lep napredek za ljubljansko ljudsko šolstvo so tudi hospitacije, ki jih je lansko leto uvedel mestni šolski svet, in lahko trdim, da učitelj pri vsaki hospitaciji več pridobi, kakor če čita ure in ure še tako dobro metodiško knjigo. Nekaj mi pa pri teh hospitacijah vendar ne ugaja, in sicer tisti pristavek v vabilu, ki pravi: »Učiteljstvo naj se udeleži hospitacije polnoštevilno.« Človeku je prirojeno, da vsako delo rajši prostovoljno izvrši, kakor pa, če se sili k temu in posebno še v šoleprostih dneh!*)

To ogromno delo, ki ga je izvršilo ljubljansko učiteljstvo v zadnjem času za napredek ljubljanskega ljudskega šolstva, ima za razvoj šolstva blagodejne posledice, ne pa, žal, za učiteljstvo samo. Ljubljansko učiteljstvo se lahko prispodablja sveči, ki gori in sveti toliko časa, da naposled zaradi pomanjkanja hrane uniči sama sebe. Zvoljo prenapornega dela ljubljansko učiteljstvo duševno in telesno peša in hira, dopusti se množe, suplentov ni na razpolago in če bi slučajno ne imeli radovoljk, bi morali letos med šolskim letom zapreti pet do šest razredov. Učiteljstvo nima za moči, ki jih uporablja in črpa pri svojem trudapolnem delu, nadomestila, ker so njega dohodki premajhni.

Iz tega poročila je razvidno kolikortoliko, da je ljubljansko ljudsko šolstvo napredovalo v zadnjem času v vsakem oziru. — Kaj pa zdaj? — Drugi del današnje teme se glasi: Česa je treba, da bi napredovalo tudi v prihodnje? Rekel sem poprej, da je ljubljansko učiteljstvo zaradi vedno večjega in naporejšega dela popolnoma izmučeno, izžeto in izčrpano do mozga. Kaj pa torej zdaj? Na nasprotju smo! Nazaj ne smemo, naprej ne moremo! In vendar si napredka ljubljanskega ljudskega šolstva brez zdravega učiteljstva niti misliti ne moremo! Vprežena žival, četudi še tako rada teče in vleče tovore, se ti bo zgrudila sredi ceste, če jo boš vedno podil in podil in ji nalagal vedno večje tovore, a ji ne boš privoščil potrebnega počitka in potrebne hrane, da si okrepeča in nadomesti izgubljene moči. In prav tako je z nami. Ne kaže drugega, kakor pomagati učiteljstvu in to prav kmalu, ker preti nevarnost, da bi utegnilo v prihodnje ljubljansko ljudsko šolstvo nazadovati. Pomagati učiteljstvu pa ni dolžnost samo avtonomnih oblasti, ampak tudi vlade. Vlada je poskrbela in storila potrebne korake, da se naredbenim potom povzdigne ljudsko šolstvo in vlade dolžnost je tudi, da pomaga učiteljstvu do izboljšanja gmotnega stanja, pomaga tudi ljubljanskemu učiteljstvu, ki je njega delovanje imelo blagodejen in vzpodbuden vpliv na vse učiteljstvo na Kranjskem.

Nazaj torej ne smemo in naprej ne moremo in vendar smo vsi tu zbrani odločno za to, da napreduje ljubljansko ljudsko šolstvo tudi v prihodnje. Da se pa to zgodi, se usojam slavni konferenciji predlagati, da uvažuje in sprejme te-le predloge:

1. Ker so razmere v kranjskem deželnem zboru take, da ni upati, da bi nam v bližnji bodočnosti deželni zbor povišal plače, zato se visoka vlada naprosi, da naredbenim potom poskrbi učiteljstvu povišanje plač.

2. Svoje dni, ko je bilo ljubljansko učiteljstvo podrejeno mestni upravi, je bilo vse ljubljansko učiteljstvo uvrščeno v prva dva razreda, zaradi znane »lex Šuklje« je pa danes uvrščeno ljubljansko učiteljstvo tudi v III. in celo v IV. plačilni razred. Z ozirom na to, da se v Ljubljani nemešča najbolj kvalifikovano učiteljstvo, z ozirom na delavnost

*) Nam vrhutega tudi ne ugaja to, kar smo kritikovali v članku »Hospitacije v Ljubljani«. (Glej 18. štev. 161. in 162.!) O tem poglavju bi lahko povedali še kaj. Toda — o priliki!
Uredn.

ljubljskega učiteljstva in z ozirom na neznosno draginjno, ki vlada v Ljubljani ter z ozirom na ogromne stroške, ki jih prispeva ljubljanska občina deželi za ljudsko šolstvo, predlagam, da v statusu kranjskega učiteljstva uvrste vse ljubljansko učiteljstvo v prva dva plačilna razreda, kakor se n. pr. godi že z ljubljanskimi stalnimi kateheti; seveda ne pa na račun učiteljstva na kmetih, ampak s pogojem, da deželni zbor za toliko poviša dotični zaklad, iz katerega dobiva učiteljstvo svoje plače. Mestni šolski svet se pa prosi, da v dosego tega namena stori potrebne korake na merodajnem mestu.

3. Ljubljansko učiteljstvo je zaradi prenapornega dela preutrujeno; zato mu je treba za duševno in telesno okrepčanje med letom večkrat počitka; tega pa nima kar vse prvo polletje, da skoraj do Velike noči ne; zato se občinski svet naprosi, da nam izposluje na višjem mestu zopet Božične počitnice.*)

4. Šolski voditelji imajo leto za letom več posla, ki ga prenašajo le še z največjo silo. Če pojde tako dalje, bodo morali voditelji zanemarjati ali vodstvo ali šolo ali svojo rodovino ali pa negovanje svojega zdravja. Pa ne eno ne drugo se ne sme. Da se temu odpomore, se mestni šolski svet naprosi, da preskrbi vsakemu vodstvu stalnega suplenta.

5. Pri kvalifikaciji ljubljanskega učiteljstva naj se upošteva tudi njega slabo gmotno stanje, literarno in drugo delovanje posameznikov izven šolskega časa v prid šolstvu, učiteljstvu, kmetijstvu itd.; upoštevalo naj se tudi družinske razmere, dobra volja posameznikov in tudi sodba, ki se je izrekla l. 1895. na tem mestu o marljivosti in sposobnosti ljubljanskega učiteljstva.**)

6. Naučna uprava je prišla do prepričanja, da učenci mnogo več pridobe v šoli, če se kolikor največ ur prenese na dopoldanski pouk, da imajo otroci potem popoldne prosto. Na Nemškem so dokazali, da so tisti otroci, ki so imeli prejšnji popoldan prosto, bili naslednji dan za 50% sposobnejši za pouk kakor oni, ki so imeli prejšnji popoldan pouk. Da je taka uredba pouku le v korist, pove lahko tudi šolsko vodstvo na Barju, ki ima v tem že izkušnjo. Zato predlagam: Mestni šolski svet naj potrebno ukrene, da se s prihodnjim šolskim letom na vseh ljubljanskih šolah, posebno v nižjih razredih, kolikor največ ur prenese na dopoldanski pouk, popoldne pa naj bo prosto.

7. Hospitacije naj bodo prostovoljne.

8. Radovoljke naj bodo za uspehe same odgovorne, ne pa dotični razredni učitelj. Po odredbi deželnega šolskega sveta morajo radovoljke najmanj po 15 ur na teden poučevati, ne pa hospitirati ali imeti le nekake praktične poizkuse. Vse to so opravile že na učiteljsku.

9. Na dveh mestnih osemrazrednicah so nastavljene za višje razrede učne osebe z izpitom za meščanske šole. Poučevati morajo torej tako kakor na meščanskih šolah, a dobe pa plačo ljudskih učiteljev in učiteljic. To ni pravično, da učiteljstvo tako izkoriščajo. Da se temu odpomore, naj mestni šolski svet stori vse potrebne korake, da se ustanovi v Ljubljani čimprej po ena slovenska deška in slovenska dekliška meščanska šola. V ta namen naj poklicani faktorji store potrebne korake, da plače učiteljev in učiteljic prevzame dežela, kakor bo storila tudi za meščansko šolo v Postojni.

(Občno odobravanje.)

*) Te počitnice vsem nazaj!

Uredn.

***) Poznamo pa ljudi, ki ne priznavajo drugemu — razen sebi — nobenih zaslug.

Uredn.

Pisarna

za zdravljenje naših bolnih stanovskih, družabnih, uradnih, književnih, narodnostnih in političnih razmer.

XVIII.

Vprašanje: Več let sem nastavljen na enora zrednici. Pred leti se je ustanovila nad eno uro daleč odtod ekskurendna šola, in jaz sem bil dekretovan za tamošnjega učitelja. V dekretu stoji, da je ekskurendna šola del tukajšnje. Ima pa svoj krajni šolski svet. Naveličal sem se ekskurendne šole, ker je zlasti pozimi hoja tja jako mučna in se tudi z nekaterimi ljudmi, ki so prav strupeni klerikalci, bolj slabo razumemo. Zato sem letos odpovedal, da ne bom več hodil ekskuriirat prihodnje šolsko leto. Okrajni šolski svet mi je pa odgovoril, da ekskurendne šole ne morem pustiti, ker je ona del materinske šole. Ekskuriranja se morem le tako otresti, če kompetiram drugam. Tega pa ne storim rad, zakaj tukaj sem si vzgojil že precej svojega rodu, ki sem mu ustanovil bralno društvo, in ki me precej posluša. Vprašam torej, ali res ni pomoči, se ekskurendne šole iznebiti? Morebiti bi bilo mogoče na ta način, da bi prosil za dopust ekskuriiranja za eno leto, v tem času se morebiti kaj izpremeni.

Inža, šolski vodja.

Odgovor: § 2. zakona z dne 29. aprila 1873., dež. zak. št. 21., za vojvodino Kranjsko se glasi: »Ako so v tej daljavi (po eno uro naokolo in čez pol milje = 4 km daleč do šole) krajne razmere take, da začasno ali stalno dohajanje do šole močno ovirajo ali obtežujejo, naj se izpostavi učitelj tiste šole vsaj ob neugodnejšem letnem času na primerno postajo ali v najskrajnejšem slučaju naj hodi vsak teden dvakrat tja poučevati. Ta ekspoziatura ali ekskurendna šola je obstojni del tiste šole, kjer je dotični učitelj nameščen.«

Iz tega besedila je jasno, da je Tvoja ekspoziatura res obstojni del Tvoje šole in da si dolžan v nji poučevati. Učitelj sploh ne more odpovedati šolski oblasti pouka, izvzemši slučaj, če misli iz učiteljstva izstopiti, ali pa tudi v slučaju dobro organizovanega štrajka.

Ekskurendne šole se morda lahko začasno iznebiš s pomočjo dopusta na podlagi zdravniškega izpričevala, a kakor hitro mine dopust, boš moral zopet v njo.

Za stalno se je moreš iznebiti le s kompetovanjem v drugi kraj, z izstopom iz učiteljstva, z upokojenjem ali pa z ustanovitvijo ekspoziature v samostalno šolo. § 3. prej imenovanega zakona namreč pravi: »Kakor hitro pa tisti, ki napravi in vzdržuje tako šolo, zmore tako napravo, naj se napravi namesto te ekspoziature ali ekskurendne šole samostojna šola.«

Ako so okoliščine za to akcijo količkaj ugodne, spravi zadevo v tir. Pojde toliko lažje, ker ima ta ekspoziatura že svoj krajni šolski svet in zaradi tega tudi svoj šolski okoliš ali svojo šolsko občino. Dosežena samostojna šola dobi takoj samostalnega učitelja, in Ti si rešen svoje obveznosti do nje.

Pri prihodnji seji dotičnega krajnega šolskega sveta stavi dobro utemeljen predlog. Ako pa naletiš v njem na odpor, sestavi vlogo na okrajni šolski svet, obrazloži v nji davčno moč, občno obrtno pridobnino in sploh gospodarske in gmotne razmere tja všolanah občin. Število otrok, prebivalstva, njegove dušne zmožnosti, komunikacijo itd.

Ako vsaj približno dokažeš, da tja všolane občine zmorejo samostojno šolo, mora okrajni šolski svet krajni šolski svet prisiliti, da se ta šola ustanovi.